

(1) Nazwa przedmiotu	<b>Wstęp do filozofii</b>	
(2) Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot	IF UR, Zakład Teorii Poznania i Teorii Bytu	
(3) Kod przedmiotu	F. 1. 5.	
<b>(4) Studia</b>		
Kierunek studiów	<b>Filozofia</b>	
Poziom kształcenia	<b>studia pierwszego stopnia</b>	
Forma studiów	<b>studia stacjonarne</b>	
<b>(5) Rodzaj przedmiotu</b>		
	Przedmiot podstawowy	
<b>(6) Rok i semestr studiów</b>		
	Rok I, semestr I	
<b>(7) Imię i nazwisko koordynatora przedmiotu</b>		
<b>(8) Imię i nazwisko osoby prowadzącej (osób prowadzących) zajęcia z przedmiotu</b>		
<b>(9) Cele zajęć z przedmiotu</b>		
<p>Celem nauczania <i>Wstępu do filozofii</i> na studiach filozoficznych jest internalizacja przez studentów podstawowej wiedzy z zakresu problematyki filozoficznej, tj. źródeł myślenia filozoficznego, granic pojęciowych filozofii, form realizacji myślenia filozoficznego, prawdy jako idei regulatywnej, jej specyfiki wobec nauki, światopoglądu, ideologii, religii. Kluczowych dystynkcji pojęciowych: racjonalizm/ irracjonalizm, absolutyzm/ relatywizm. Celem nauczania przedmiotu jest także dostarczenie studentom podstawowych informacji dotyczących głównych dziedzin filozofii i ich zagadnień.</p> <p>Przedmiot winien również dostarczyć studentom zasobu niezbędnych pojęć ułatwiających im samodzielne studiowanie literatury z zakresu filozofii i jej podstawowych dyscyplin. Ponadto przedmiot winien służyć studentom jako baza przy studiowaniu historii filozofii.</p>		
<b>(10) Wymagania wstępne</b>		
	Brak szczególnych wymagań, tj. wiedza i umiejętności zdobyte podczas edukacji na poziomie dowolnej szkoły średniej zakończonej maturą	
<b>(11) Efekty kształcenia</b>		
	<p><u>Wiedza:</u></p> <p>1) wymienia podstawowe pojęcia, problemy filozofii i ich rozwiązania w języku polskim K_W03</p> <p>2) potrafi na podstawie samodzielnej lektury określić nazwę stanowiska, np. empiryzm, idealizm subiektywny, irracjonalizm K_W10</p> <p><u>Umiejętności:</u></p> <p>1) zabiera głos w dyskusji (argumentuje i kontrargumentuje) dotyczącej roli filozofii we współczesnym świecie K_U17</p> <p><u>Kompetencje społeczne:</u></p> <p>1) jest świadomy konieczności nieustannej lektury (uczenia się przez całe życie) K_K01</p>	

--	--

**(12) Forma(y) zajęć, liczba realizowanych godzin**

wykład – 30 godz.  
ćwiczenia – 30 godz.

**(13) Treści programowe**

**A. Treści wykładu**

**Lp.; Treści merytoryczne przedmiotu; Liczba godzin**

1. Specyfika filozofii. Historyczne początki filozofii oraz jej źródła; 2
2. Istotowe określenia filozofii (jej definicja). Dystynkcja filozofia – metafilozofia; 2
3. Filozofia i jej funkcje, min. społeczno – kulturowe; 2
4. Relacja filozofia a rozum. Typy i status rozumu: metafizyczny, funkcjonalny, jako idea regulatywna poznania teoretycznego. Racjonalizm i irracjonalizm jako opozycyjne kierunki w filozofii; 2
5. Filozofia jako racjonalizacja rzeczywistości a problem *perennis philosophiae*. Porządek poznania a porządek istnienia; 2
6. Sposób filozofowania a problem form wyrażania prawdy filozoficznej. Klasyczna i nieklasyczne koncepcje prawdy. Emotywny a poznawczy wymiar prawdy; 2
7. Podstawowe dyscypliny filozoficzne. Różne strukturyzacje filozofii (Arystoteles, Wolf, Kant, Ingarden, Gawecki, Ajdukiewicz, Zachariasz). Problem filozofii pierwszej; 2
8. System jako forma wyrażania prawdy w filozofii. Filozofia a problem jej założeń. Idea filozofii bezzałozeniowej. Filozofia a problem zapośredniczeń i założeń zewnętrznych i immanentnych; 2
9. Filozofia a postęp wiedzy filozoficznej. Filozofia jako działanie; 2
10. Problem wzajemnych relacji filozofii do nauki. Przydatność filozofii w nauce. Zagadnienie demarkacji; 2
11. Filozofia a światopogląd i ideologia; 2
12. Filozofia a religia, myślenie mityczne i mit; 2
13. Filozofia wobec sztuki. Filozofia a literatura; 2
14. Filozofia wobec moralności, sztuki i cywilizacji; 2
15. Filozofia wobec irracjonalizmu i pragmatyzacji kultury; 2

**B. Treści ćwiczeń**

**1. Czym „według mnie” jest filozofia? (2 godz.)**

Wstępna dyskusja mająca na celu ujawnić podstawowe intuicje dotyczące indywidualnego i

subiektywnego rozumienia samej filozofii, jej specyfiki, odpowiednich metod i zakresu przedmiotowego. To również pytanie o podstawowe problemy filozoficzne (sens życia człowieka i jego cel, początek świata, istnienie Boga, wartości, roli rozumu). Próba określenia miejsca i roli filozofii w dzisiejszym świecie i zadania (oczekiwania) stojące przed filozofem. Kim jest filozof dzisiaj? Pytanie o potrzebę filozofii – skąd się bierze pragnienie filozofowania?

## **2. Interpretacja terminu *filozofia* (2 godz.)**

Geneza pojęcia *filozofia*. „Pitagorejska legenda” i platońskie rozumienie filozofii. „Umiłowanie mądrości” u źródeł swych narodzin. Rola miłosnego pragnienia w konfrontacji z rozumowym poznaniem. Różnice między umiłowaniem a posiadaniem. Pytanie o sensowność wiecznie niezaspokojonego dążenia, a propozycja K. Alberta rozumienia natury Erosa i miłosnego dążenia. Mądrość jako atrybut boskości a naturalne ograniczenia poznawcze człowieka. Greckie rozumienie zdobywania mądrości i problem misteryjnych wtajemniczeń. Rozumienie etymologii greckiego pojęcia *theoria*.

## **3. Próba sformułowania definicji filozofii (2 godz.)**

Antyczna tradycja rozumienia i periodyzacji filozofii na przestrzeni wieków. Filozofia w epoce średniowiecza i oświecenia. Hegłowskie rozumienie filozofii; ujęcie filozofii w perspektywie dziewiętnastowiecznego „paradygmatu naukowości”; filozofia a nauki „pozytywne”; filozofia jako dyscyplina pozateoretyczna (ekspresja mojej, światopogląd, ideologia, mit) i jako poznanie absolutne (Bergson). Filozofia jako dziedzina kultury. Jedna filozofia, czy wiele filozofii? Pytanie o ciągłość filozofii.

## **4. Genetyczne ujęcie filozofii (2 godz.)**

Problem źródeł, początków, miejsca narodzin filozofii. Uwzględnienie charakterystycznego kontekstu społeczno-kulturowego. Rola mitologii, specyfika religii greckiej, etos obywatela, mędrca i stan ówczesnej wiedzy (nauki). Problematyczność tezy o przejściu „od mitu do logosu”. Zdziwienie, ciekawość, „teoria filozoficzna” a praktyka życia. Ideał paidetyczny, protreptyczny, psychagogiczny.

## **5. „Po co wracamy do filozofii”? Pytanie o aktualność filozoficznego namysłu (2 godz.)**

Problem genezy zmian w filozoficznym sposobie myślenia. Metafora pojmowania pokoleń jako „karawany” (J. Ortega y Gasset). Geneza, istota i konsekwencje „imperializmu” matematycznego przyrodoznawstwa (użyteczność, skuteczność, łączenie dedukcyjnej ścisłości i empirycznej weryfikacji). Nauka jako „czysty symbolizm” i nowy entuzjazm filozofii. „Dramatyzm” i „intelektualna heroicność” filozoficznego poznania. Przedmiot filozofii jako „coś” nieustannie poszukiwanego, zadanego. Rozumienie tezy o „poszukiwaniu bytu w jego zaświatach” i określeniu człowieka jako „żyjącej niewystarczalności”.

## **6. Problem diachronicznego ujęcia filozofii (2 godz.)**

Rozumienie metafor: „króla Lear, który utracił swe królestwo” (W. Windelband); „niegdyś filozofia niosła pochodnię nauki, dziś niesie tren jej sukni” (E. Bloch). Interpretacja tezy S. I. Witkiewicza mówiąca o „samobójstwie filozofii w związku z zanikiem uczuć metafizycznych”. Pytanie o dzieje filozofii i jej przyszłość. Historyczny sukces filozofii i przyczyny utraty jej uprzywilejowanej pozycji. Konfrontacja z naukami szczegółowymi i rola filozofii względem nich. Prognoza kondycji filozofii.

## **7. Filozofia jako racjonalizacja rzeczywistości (2 godz.)**

Pojęcie *logosu* i jego teoretyczne konsekwencje (rozum, słowo, język, mowa). Filozofia jako rozumowe wyjaśnianie świata, branie rzeczy „na rozum”, pojęciowe ujęcie rzeczywistości, ujęcie rzeczywistości w porządku poznawczym ze względu na wartość prawdy. Autoteliczny charakter prawdy teoretycznej. Całościowe ujęcie rzeczywistości w kategoriach koniecznych i konstytutywnych.

### **8. Filozofia i jej aspekt egzystencjalny (2 godz.)**

Antyczna tradycja pojmowania filozofii jako „sztuki życia” i współczesne jej rozumienie (P. Hadot, J. Domański). Osoba Sokratesa; dziedzictwo „szkół sokratycznych” i platońska interpretacja terminu „filozofia” (rola Erosa). Tradycja doksograficzna i biograficzna. Egzystencjalne pojmowanie filozofii a dzisiejsze pytanie o sens życia. Rola rozumu w „filozofii życia”. Pytanie o autonomię i specyfikę tak pojmowanej filozofii. Rozumienie filozofii jako „ćwiczenia duchowego”.

### **9. Filozofia, jej miejsce i rola w kulturze (2 godz.)**

Próba zdefiniowania filozofii ze szczególnym uwzględnieniem jej wymiaru kulturotwórczego i filozofii jako tworu kulturowego. Rola poznania teoretycznego – problem form samowiedzy kulturowej człowieka. Kultura/natura; poznanie teoretyczne/praktyczne. Propozycja teoretycznego pojmowania filozofii i jej zadanie wobec innych dziedzin kultury.

### **10. Filozofia a mądrość i wiedza (2 godz.)**

Historyczne i merytoryczne rozumienie oraz racja filozofii, mądrości i wiedzy. Rozsądek praktyczny (roztropność) a rozum (intelekt) teoretyczny. „Magia wiedzy” i konsekwencje fascynacji techniką. „Rozbicie” kultury europejskiej a „jedność” kultur Wschodu. Intelktualizacja i technicyzacja cywilizacji zachodniej. Filozofia jako „mądrość wiedzy” – samowiedza (ponadwiedza).

### **11. Problem założeń i zapośredniczeń w filozofii (2 godz.)**

Kwestia przyjęcia określonego „punktu wyjścia”. Pytanie o „początek” filozofowania i „bezzałożeńowy punkt wyjścia filozoficznych rozważań. Założenia zewnętrzne: pozateoretyczne (religia, sztuka, moralność, mit, ideologia, światopogląd), teoretyczne (pozafilozoficzne: nauki szczegółowe i epokowe wzorce naukowości). Założenia wewnętrzne: teoriopoznawcze, metodologiczne, ontologiczne. Zapośredniczenia: ogólnokulturowe znaczenia, pojęcia, środki wyrazu myśli; rola języka, kulturowych wyobrażeń i przedstawień.

### **12. Filozofia a nauka (2 godz.)**

Rola problemu i wzajemnych relacji na płaszczyźnie dziewiętnasto- i dwudziestowiecznej dyskusji. Odniesienie filozofii wobec paradygmatu „nauk szczegółowych”. Czy filozofia jest dyscypliną jedną z nich, czy uogólnia rezultaty nauk szczegółowych, czy nauki szczegółowe mają charakter filozoficzny, czy też filozofia jest dziedziną pozateoretyczną? Rozumienie filozofii jako podstawy poznania teoretycznego i autonomicznej dyscypliny poznawczej. Filozofia jako podstawowa dyscyplina poznania teoretycznego badająca konstytucję i status prawomocności teoretycznej dyscyplin poznawczych.

### **13. Filozofia a ideologia (2 godz.)**

Geneza pojęcia, definicja ideologii, przykłady. Interes jako naczelną kategorię ideologii. Partykularność, pragmatyzm, instrumentalizacja a ideologia. Konfrontacja filozofii i ideologii; różnice w ujmowaniu rzeczywistości, różne cele. Prawda filozoficzna funkcjonująca jako ideologia; filozofia zaangażowana – partyjność filozofii. Wymiar krytyczno-analityczny jako warunek ideologizacji myśli; utrata waloru racjonalności.

### **14. Filozofia a religia (2 godz.)**

*Sacrum* jako podstawowa kategoria religijności. Wzajemne relacje między religią a spekulacją intelektualną (antyczna Grecja, gnoza, Indie, Izrael, chrześcijaństwo). Religijne inspiracje i problemy filozoficzne: *creatio ex nihilo*, linearne pojęcie czasu i dziejów, problem nicości (niebytu) i konfrontacja z jego antycznym pojmowaniem, zagadnienie bytu całkowicie transcendentnego wobec świata. Problem wiary i rozumu. Religijne treści a filozoficzna forma doktryn. Intelktualizacja myśli religijnej.

### **15. Filozofia wobec moralności (2 godz.)**

<p>Rozróżnienie moralność/etyka – definicje. Rola filozofii w aspekcie etyki normatywnej. Religijne rozumienie moralności i etyki. Filozofia fundująca pojęcie autonomicznej moralności. Kategoria „dobra” moralnego i jego rozumienie (antyczna Grecja, filozofia średniowiecza, nowożytny racjonalizm). Etyka filozoficzna i jej wpływa na rzeczywistość kulturową.</p> <p style="text-align: right;"><b>Suma: 30 godzin</b></p>	
(14) Metody dydaktyczne	<p>Wykład, studia przypadków oraz dyskusja</p> <p>B/ ćwiczenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wspólna analiza tekstów filozoficznych</li> <li>- badanie kontekstu pojawienia się i ewolucji treści znaczeń głównych pojęć filozoficznych</li> <li>- indywidualna lektura wybranych dzieł filozofów jako przygotowanie do zajęć</li> <li>- dyskusja w grupie ćwiczeniowej na temat problemów, postaci, wydarzeń i pojęć pojawiających się w zadanych tekstach</li> <li>- proponowanie możliwości interpretacji wyżej wymienionych kwestii</li> <li>- indywidualna rozmowa w trakcie konsultacji mająca na celu wyjaśnienie ewentualnych kwestii spornych</li> </ul>
(15) Sposób(y) i forma(y) zaliczenia	<p>Zaliczenie wykładu w formie egzaminu ustnego</p> <p>B/ ćwiczenia:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. obecność na zajęciach</li> <li>2. werbalna aktywność w trakcie dyskusji w grupie ćwiczeniowej</li> <li>3. podsumowujące semestr pisemne kolokwium końcowe z otwartymi pytaniami i rozwiązywaniem problemów</li> </ol>
(16) Metody i kryteria oceny	<p>Ocena podsumowująca (egzamin ustny obejmujący podane na początku semestru pytania egzaminacyjne np. 1) Na czym polega specyfika filozofii? 2) Odróżnij źródła filozofii od źródeł poznania, 3) Wymień przykłady pojęć uniwersalnych i stanowiska w sporze o uniwersalia), ocena formatywna (dyskusja w formie burzy mózgów nt. Dlaczego wracamy do filozofii?), praca zaliczeniowa (przeczytaj wybrany przez siebie artykuł z aktualnej literatury filozoficznej i opisz go w kategoriach źródeł, problemów i ich rozstrzygnięć)</p> <p>B/ćwiczenia:</p> <p>Ocena semestralna z ćwiczeń uwzględnia aktywność w trakcie poszczególnych zajęć (analiza i interpretacja tekstów) oraz wynik końcowego kolokwium podsumowującego.</p>
(17) Całkowity nakład pracy studenta potrzebny do osiągnięcia założonych efektów w godzinach oraz punktach ECTS	<p><b>Aktywność</b>  <b>Liczba godzin/</b>  <b>nakład pracy</b></p>

	<p><b>studenta</b>  wykład  30 godz.  ćwiczenia  30 godz.  przygotowanie do ćwiczeń  30 godz.  udział w konsultacjach  4 godz.  czas na napisanie eseju  10 godz.  przygotowanie do egzaminu  45 godz.  udział w egzaminie  1 godz.  SUMA GODZIN  150  LICZBA PUNKTÓW ECTS  6</p>
(18) Język wykładowy	polski
(19) Praktyki zawodowe w ramach przedmiotu	nie przewidziano
(20) Literatura	<p>Literatura podstawowa:  1) A. L. Zachariasz, <i>Filozofia jej istota i funkcje</i>, Lublin 1994.  2) A. Anzenbacher, <i>Wprowadzenie do filozofii</i>, Kraków 1991.  3) K. Ajdukiewicz, <i>Zagadnienia i kierunki filozofii</i>, Warszawa 1983.  4) K. Jaspers, <i>Wprowadzenie do filozofii</i>, Lublin 1997.</p> <p>Literatura uzupełniająca:  1) Arystoteles, <i>Zachęta do filozofii</i>, przeł. K. Leśniak, Warszawa  2) L. Kołakowski, <i>Funkcjonalne i zakresowe rozumienie filozofii</i> [w:] Tegoż, <i>Kultura i fetysze</i>, Warszawa 2000, s. 17 – 44  3) E. Husserl, <i>Kryzys europejskiego człowieczeństwa a filozofia</i>, przeł. J. Sidorek, Warszawa 1993, s. 11 – 51.  4) N. Hartmann, <i>Wprowadzenie do filozofii</i>, Warszawa 2000  5) T. Nagel, <i>Co to wszystko znaczy?</i>, Warszawa 1998  6) G. Colli, <i>Narodziny filozofii</i>, Kraków 1994.  7) M. A. Krąpiec, <i>Filozofia co wyjaśnia? Rozumieć rzeczywistość świata i człowieka</i>, Warszawa 1997 .</p> <p><b>B/Ćwiczenia</b>  <b>Literatura podstawowa:</b>  Zachariasz A. L., <i>Filozofia: jej istota i funkcje</i>, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2002  Ajdukiewicz K., <i>Zagadnienia i kierunki filozofii. Teoria</i></p>

- poznania. Metafizyka*, Wydawnictwo Antyk – Fundacja Aletheia, Kęty – Warszawa 2003
- Arystoteles, *Metafizyka*, tłum. K. Leśniak, [w:] Arystoteles, Dzieła wszystkie, t. II, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1990
- Cackowski Z., *Główne zagadnienia i kierunki filozofii*, Książka i Wiedza, Warszawa 1977
- Cackowski Z. (red.), *Filozofia a nauka. Zarys encyklopedyczny*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1987
- Cackowski Z., *Zasadnicze zagadnienia filozofii*, Książka i Wiedza, Warszawa 1989
- Dilthey W., *O istocie filozofii i inne pisma*, przeł. E. Paczkowska-Łagowska, PWN, Warszawa 1987
- Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, przeł. I. Krońska, K. Leśniak, W. Olszewski, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1982
- Gadamer H.-G., *Początek filozofii*, przeł. J. Gajda-Krynicka, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2008
- James W., *Z wybranych problemów filozofii. Początek wprowadzenia do filozofii*, przeł. M. Filipczuk, Wydawnictwo Zielona Sowa, Kraków 2004
- Kirk G. S., Raven J. E., Schofield M., *Filozofia przedsokratejska. Studium krytyczne z wybranymi tekstami*, przeł. J. Lang, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa – Poznań 1999
- Miś S., *Filozofia współczesna. Główne nurty*, Scholar, Warszawa 2007
- Opara S., *Nurty filozofii współczesnej*, Iskry, Warszawa 1994
- Stępień A. B., *Wstęp do filozofii*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2007

**Literatura uzupełniająca:**

- Albert K., *O platońskim pojęciu filozofii*, przeł. J. Drewnowski, Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa 1991
- Albert K., *Wprowadzenie do filozoficznej mistyki*, przeł. J. Marzęcki, Wydawnictwo Antyk, Kęty 2002
- Albert K., *Studia o historii filozofii*, przeł. B. Baran, J. Marzęcki, Fundacja Aletheia, Warszawa 2006
- Domański J., *Metamorfozy pojęcia filozofii*, przeł. Z. Mroczkowska, M. Bujko, Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa 1996
- Gigon O., *Główne problemy filozofii starożytnej*, przeł. P. Domański, Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa 1996
- Gilson E., *Byt i istota*, przeł. D. Eska, J. Nowak, Instytut

	<p>Wydawniczy Pax, Warszawa 2006</p> <p>Guthrie W. K. C., <i>Filozofowie greccy od Talesa do Arystotelesa</i>, przeł. A. Pawelec, Znak, Kraków 1996</p> <p>Hadot P., <i>Czym jest filozofia starożytna</i>, przeł. P. Domański, Fundacja Aletheia, Warszawa 2000</p> <p>Hadot P., <i>Filozofia jako ćwiczenie duchowe</i>, przeł. P. Domański, Fundacja Aletheia, Warszawa 2003</p> <p>Lakoff G., Johnson M., <i>Metafory w naszym życiu</i>, przeł. T. P. Krzeszowski, Wydawnictwo Aletheia, Warszawa 2010</p> <p>Nelson L., <i>O sztuce filozofowania</i>, przeł. T. Kononowicz, Baran i Suszczyński, Kraków 1994</p> <p>Niemczuk A., <i>Filozofia dobra przed powstaniem aksjologii. Relacjonistyczne próby przezwyciężenia trudności obiektywizmu i subiektywizmu</i>, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1994</p> <p>Niżnik J., <i>Arbitralność filozofii</i>, IFiS PAN, Warszawa 1999</p> <p>Ong W. L., <i>Oralność i piśmienność. Słowo poddane technologii</i>, przeł. J. Japola, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1992</p> <p>Ortega y Gasset, J., <i>Po co wracamy do filozofii</i>, Warszawa 1992</p> <p>Paczkowski P., <i>Jedność filozofii Platona</i>, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 1989</p> <p>Paczkowski P., <i>Filozoficzne modele życia w klasycznym antyku. (IV w. p.n.e.)</i>, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2005</p> <p>Seńko W., <i>Jak rozumieć filozofię średniowieczną</i>, Wydawnictwo ANTYK, Kęty 2001</p> <p>Swieżawski S., <i>Dzieje europejskiej filozofii klasycznej</i>, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Wrocław 2000</p> <p>Vernant J.-P., <i>Źródła myśli greckiej</i>, przeł. J. Szacki, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 1996</p> <p>Vernant J.-P., (red.), <i>Człowiek Grecji</i>, przeł. P. Bravo, Ł. Niesiołowski-Spano, Świat Książki, Warszawa 2000</p>
Podpis koordynatora przedmiotu	
Podpis kierownika jednostki	